

Asia: VN/8329/2023

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Kotoutumislain korvaukset (61-62 §)

Rahoitusperiaatteen mukaan valtion säätäessä kunnille tehtäviä, osoittaa valtio niihin täyden rahoituksen. Mikäli valtio päättää supistaa kuntien rahoitusta, tulisi rahoitusperiaatteen mukaisesti myös kuntien tehtäviä keventää vastaavasti. Jos korvausaikaa päätetään lyhentää esitetyn mukaisesti, tulee myös kuntien kotoutumisen edistämisen tehtäviä vähentää täysimääräisesti leikattavaa rahoitusta vastaavasti. Esitysluonnoksessa ei esitetä arviota kuntien kustannusten alenemisesta, eikä kuntien keinoja karsia tehtäviä tuoda kattavasti esiin. Rahoitusperiaatteen toteutumiseksi tulee esitystä täydentää siten, että kuntien tehtäviin esitetään todennetuilta kustannusvaikutuksiltaan rahoituksen leikkaamista vastaavat vähennykset.

Maksu käyttämättä jääneen tapaamisen tulkkauksekustannuksesta (32 a §)

Lakiesityksessä todetaan, että kunnalla olisi mahdollisuus periä maahanmuuttajalta käyttämättä jääneen tapaamisen tulkkauksekustannukset. Valtaosa ihmisistä tulee aikavarauksille sovitusti. Tulkattuna asioiden hoitaminen on asiakkaille pääsääntöisesti tärkeää ja arvokasta. Perumatta jätetyt vastaanottoajat, ja erityisesti ne, joihin on varattu tulkki, ovat resurssien hukkaamista. Maahanmuuttajataustaisten henkilöiden vastuun lisääminen viranomaisasioiden hoitamisessa on kannatettavaa. Kuitenkin kotoutumisen alkuvaiheessa kielihaasteet ja kulttuurierot muun muassa aikakäsitys, voivat aiheuttaa tahattomia poissaoloja. Esityksessä tulisi huomioida ja määritellä, milloin maksun periminen on kohtuutonta. Tämä ei voi jäädä yksittäisen asiakastyötä tekevän työntekijän ratkaistavaksi. Toimintamallien tulee olla valtakunnallisesti mahdollisimman samankaltaiset sekä asiakkaiden yhdenvertaisuuden että työntekijöiden oikeusturvan näkökulmasta. Epäselväksi jää, millainen palautejärjestelmä ja valitusmahdollisuus maksujen perimiseen organisoidaan. Toimintamalleja mietittäessä, on hyvä huomioida, että käytössä on jo nyt myös toimiva toimintamalli tilanteisiin, jossa asiakkaalta jää vastaanottokäynnit perumatta ilman perusteltua syytä. Tällöin asiakkaalle voidaan ilmoittaa, että seuraavalle käynnille ei etukäteen varata tulkkausta. Asiakastapaamisen alettua on mahdollista tarvittaessa hankkia tulkkaus hyödyntäen pikatulkkauksmahdollisuutta.

Alaikäisenä yksin tulleiden tuki (34, 69 §)

Jos lastensuojelulain mukaista ikärajaa alennetaan, on loogista, että myös kotoutumislain mukainen ikäraja on sama. Esitetty muutos koskettaa erityisesti hyvinvointialueen palveluja. Vaikka alaikäraja alennettaisiin, on tärkeä turvata nuoren tarvitsema tuki. Nuorella on oikeus saada palvelutarpeen mukaiset palvelut.

Nuorten kiinnittyminen suomalaiseen yhteiskuntaan on tärkeää ja alaikäisten ilman huoltajaa tulleiden kohdalla asiaan on kiinnitettävä erityistä huomiota. Hyvä ja riittävä tuki alaikäiselle ilman huoltajaa tulleelle ennen täysi-ikäisyyttä ja heti sen jälkeen vähentää syrjäytymisen riskiä. Keskeisiä asioita ovat esimerkiksi tuki ja kannustus opiskeluun, tutkinnon hankkimiseen sekä työelämään siirtymiseen. Alaikäisen ilman huoltajaa maassa asuvan nuoren kohdalla voi olla erityistä tarvetta tukihenkilön tai tukiperheen tukeen.

Pakolaisten vastaanotto (44 §)

“Kunta vastaa kuntapaikalle ohjattavan vastaanottamiseen liittyvistä tehtävistä siltä osin kuin ne eivät ole hyvinvointialueen vastuulla olevia sosiaali- tai terveydenhuollon palveluita”.

Esitetty täsmennys on kannatettava. Kunnan tehtävänä ei ole tuottaa sosiaali- ja terveystalv palveluja. Työnjaon edelleen selkeyttäminen on tärkeää. Vastaanottamiseen ja kotoutumiseen liittyvä ohjaus, neuvonta ja käytännön tuki ei aina ole kovin selkeästi määriteltävissä joko kunnan tai hyvinvointialueen tehtäväksi. Asiasta on ammattilaistenkin kesken erilaisia näkökulmia. Myös resurssikysymykset ja totuttu tapa toimia voivat vaikuttaa näkökulman valintaan. Asian ratkaiseminen ei voi jäädä yksittäisten kuntien tai työntekijöiden tehtäväksi. Tähän tarvitaan valtakunnallista ohjausta ja linjauksia. Työnjako ja tehtävät tulee olla selkeät.

On huomioitava, että ohjaus ja neuvonta on kaikkien viranomaisten tehtävänä. Jokaisen tulee ottaa vastuu oman hallinnonalansa neuvonnasta ja ohjauksesta. Vastuuta ei voi kantaa ainoastaan kunnat. Hyvällä, oikea-aikaisella ja ammattitaitoisella ohjauksella ja neuvonnalla erityisesti alkuvaiheessa, mutta myös myöhemminkin, saavutetaan hyviä tuloksia sekä ennaltaehkäistään ongelmien syntymistä. Alkuvaiheen hyvällä ja laadukkaalla opastuksella vahvistetaan maahanmuuttajien omaa vastuuta omasta elämästään sekä vähennetään palvelujärjestelmälle muodostuvaa työmäärää. Verkostomaista yhteistyötä tarvitaan ja onnistuessaan se vähentää myös kokonaiskustannuksia.

Muut huomiot

Säädösvalmistelussa tulee huomioida, että kotona lapsia voi hoitaa myös isät äitien ohella tai sijaan. Tulisi harkita, voiko termistöä täsmentää ja puhua esimerkiksi kotona lapsia hoitavista henkilöistä.

Kunnan kotoutumisen edistämiseen liittyvät tehtävät lisääntyvät merkittävästi vuonna 2025. Tämä on osin huomioitu valtionosuuksissa, mutta nyt esitetyt muutokset aiheuttavat huolta rahoituksen ja resurssien riittävydestä. Jos palveluja ei pystytä resursoimaan, voi se johtaa kotoutumisen palvelujen viivästymiseen ja siten kotoutumisajan hukkaamiseen.

Etelä-Karjalassa työvoimapalvelujen uudistusta ja kotoutumislain kokonaisuudistusta viedään eteenpäin rinnakkain. Näiltä osin esitetyt muutokset tukevat Etelä-Karjalan työllisyysalueen valmistelua.

Natunen Sanna

Lappeenrannan kaupunki - Lappeenrannan kaupunki, Kaupunginhallitus

9.10.2023